

Novi su nazivi za neke predmete, pa i za povijest uvedeni u vrijeme reforme naših škola. Njima se pokušao učiniti korak k unitarističkom zblžavanju i izjednačivanju znanstvene terminologije, ali su navike i tradicija bile jače pa od tih pokušaja nije bilo ništa kao ni od sličnih zahvata na području jezične znanosti. Budući da se uskoro priprema reforma »reformirane škole«, bilo bi poželjno da se vrate neki prijašnji i opće-prihvaćeni nazivi, jer svi samosvjesniji i kulturniji narodi ostavljaju radije i neku nespretniju narodnu riječ, nego da uzimaju stranu pa ma koliko ona bila zvučna i svjetska. Nijemci, npr. neće izbaciti svoju riječ *Geschichte*, iako im nije nepoznata ni riječ *historija*. Oni prevode čak i općepoznate riječi *televizor*, *magnetofon* ili *gramofon*, a slično rade i Mađari, Rumunji, pa i neki drugi manji narodi. Slovenci i ne pomišljaju da izbace iz upotrebe svoju riječ *zgodovina*, Česi ljubomorno čuvaju narodne nazive mjeseci koji su gotovo identični hrvatskima, a kod nas je već bilo mnogo pokušaja, pa i u najnovije vrijeme, da se te narodne riječi zamijene stranim, da bi ih lakše razumjeli ostali jugoslavenski narodi. Na žalost, neki listovi i časopisi koji izlaze u Hrvatskoj nisu tome mogli odoljeti.

Budući da nisam jezični stručnjak, iznio sam samo neka zapažanja o kojima treba da dadu svoj sud pozvani znanstveni radnici, jer sličnih pojava ima i na drugim područjima. Na koncu bih dodao da ovdje nije u pitanju jedna riječ, kako bi tko mogao misliti, nego načelo koje je često bilo zanemareno, a to je poštivanje svega onog što je naše, samoniklo, što je dokaz naše samosvojnosti, što spada ne samo u riznicu nego i u svetinju svakoga naroda.

Dragutin Pavličević

KAKVOG JE VIDA GLAGOL KROČITI?

Dr Krunoslav Pranjić u »Lingvističkoj analizi jedne Matoševe proze«¹ kao primjer za morfonostileu uzima aorist glagola kro-

¹ Jezik i književno djelo, ŠK, Zagreb, 1968, str. 117.

čiti u Matoševoj rečenici: »I kada stigoh do ona dva tornja... i kročih na pusti bajir« objašnjavajući: »I kročih! Konstatirajmo najprije formalno gramatički: morfološki, to je aorist (l. lice jednine). Ali to je aorist imperfektivnog glagola (kročiti, -im)!« Za Pranjića ovaj Matošev aorist, s obzirom da je napravljen od imperfektivnog glagola kročiti, ima višu izražajnu funkciju. Matoš je, dakle, svjesno upotrijebio aorist imperfektivnog glagola kročiti da bi postigao jači stilistički efekat. Matoš je mogao jednostavno prefiksacijom promijeniti vid: za-kročiti, po-kročiti, pa od takvog glagola upotrijebiti aorist (zakročih, pokročih), ali takav aorist ne bi imao dvostruku vrijednost, »bivalentnu indikaciju, dvostruku vrijednost: vrijednost i imperfekta kao vremena što označuje prošle trajne radnje i vrijednost aorista što označuje i »prošle trenutne radnje«. Matošev oblik *kročih* u datom kontekstu ima vrijednost i značenje, prvo: kročio sam, jer je upotrijebljen oblik aorista koji inače označava prošle trenutne radnje. »I opet se tu očituje jedno bogatstvo sintetičkoga (hrvatskosrpskoga) jezika, bogatstvo morfološko.« Tako objašnjava Pranjić.

U Rječniku hrvatskoga jezika F. Ivekovića i I. Broza, na strani 587. piše:

kročiti krôčim, v. *pf. einem Schritt thun, gradum facio*: Bolestan je, ne može kročiti. Skoči Turčin ka' da se pridruu, jednom kroči, do konja dokroči, drugom kroči, konja pojahao. Rj. v. *pf. slož. do-kročiti, o-, pre-, za- vidi koračiti v. imperf. krakati*.

Na strani 562. istog Rječnika stoji:

koračati, čam, v. *imperf. ... Opazih među djecom bezumna mladića koji ... koračahu putem ka kući njezinoj*.

Na strani 575. piše:

krakati, krâčëm, v. *imperf. ... Ko krače više nego može dokročiti, prebiće gnjatove ... Krakač koji dobro krače*.

Srpski rječnik Vuka St. Karadžića daje isto objašnjenje za glagol krakati, kročiti.

U najnovijem Rječniku hrvatskosrpskoga književnog jezika Matice hrvatske i Matice

srpske za glagol kročiti, kročim stoji dvójako objašnjenje: *svrš. i nesvrš.*

1. *učiniti korak, koraknuti, koračati*: I kročio sam kao tuđim nogama dalje (Colaković). S praga kroči u aviju (Sekulić), fig. Jer uz ljubav u životu rijetko sreća kroči (Harambašić);

2. *ići, kretati se* – Zgraža se zbog puta kojim kroči vaš otac (Stj. Krešić). Raspricao se kako su on i njegovi djedovi uvijek držali uz senjake, kako su uvijek zajedno kročili (J. Benešić).

Novija rječnička grada pokazuje da se glagol *kročiti, kročim*, prije upotrebljavan isključivo kao perektivni, katkad upotrebi i kao imperfektivni.

Međutim, u naveenoj Matoševoj rečenici oblici *stigoh* i *iza njega kročih* označavaju dvije uzastopne prošle svršene radnje. Ovdje oblik *kročih* znači isto što i *stupih*, radnju koja se u jednom trenutku izvršila i nema imperfektivno nego perektivno značenje.

Zato o ovom obliku ne treba govoriti kao o mortonostilemu, nego kao o sintaktostilemu, o vremenskom pomjeranju radnje izražene aoristom. Matoš nam je radnju koja se izvršila u prošlosti približio da bismo dobili iluziju kao da se izvršila upravo prije trenutka govora. Uz to, iza oblika *kročih* kod Matoša stoji »na pusti bajir« – akuzativ a ne »na pustom bajiru« – lokativ, što bi bilo prirodnije da glagol *kročiti* ima ovdje imperfektivno značenje.

Treba pozdraviti nov način pristupa književnom djelu, i to ovako bogat i raznovrstan kao Franjićev, ali ne treba uvijek u književnom izrazu tražiti nešto izuzetno na čemu se treba zadržavati.

Milojka Petrović

NALIČJE VRIJEDNE KNJIGE

(Rafo Bogišić: *O hrvatskim starim pjesnicima*, Matica hrvatska, Zagreb, 1968)

Matica hrvatska sa svojim glavnim urednikom Vlatkom Pavletićem pokrenula je prijeko potrebnu i korisnu *Knjižnicu studija i monografija o hrvatskoj kulturnoj baštini*

što je uređuje Josip Pupačić. Tako je 1968. g. ugledala svijetlo dana opsežna knjiga prof. Rade Bogišića »O hrvatskim starim pjesnicima«. Svojom sadržajnom vrijednošću ukusnom opremom i ugodnim tiskom na dobru papiru ona je ubrzo privukla pažnju cjelokupne kulturne javnosti pa je počašćena i vrlo značajnim priznanjima: republičkom i »Vjesnikovom« nagradom za književnost. Središnjom ličnošću svoje knjige autor je učinio Marina Držića posvetivši mu šest (od petnaest) studija. Respektirajući sva dosadašnja istraživanja Bogišić je svuda sažeo poznato i utvrđeno, ali je isto tako izvršio i pokoju korekciju u općenito prihvaćenim pogledima na život i rad ovog našeg velikog pisca da bi ujedno prosjekao ili barem počeo prosijecati i nove, dalekosežne vidike. Na isti je način postupio uglavnom i u studijama o drugim našim piscima (Maruliću, Vetraniću, Gunguliću, Palmotiću i Kanaveliću), pri čemu posebnu pažnju zavrđuje izvanredno uspjeta i dosad neuočena paralela između Marulićeve »Judite« i Mažuranićeve »Smail-age«. Određenu vrijednost ovim Bogišićevim radovima daje i savjesno, iscrpno navođenje literature o brojnim pojavama i ličnostima stare naše književnosti. Zbog spomenutih kvaliteta za ovom bi knjigom trebali posegnuti svi nastavnici i studenti domaće književnosti, napredniji učenici srednjih škola i svekoliko naše kulturno općinstvo.

Ističući s istinskom radošću prinos pisca i nakladnika ove knjige našoj kulturi (jer su svake »dike ter hvaljenja« vrijedan dio hrvatske književnosti opet uveli u krug šireg znanstvenog interesa i učinili zaista mnogo za njegovu popularizaciju – u vrijeme kad smo u nastavnim programima za gimnazije i ostale srednje škole nekoliko stoljeća svoga kulturnog opstanka sveli na sramotno beznačajan minimum), valja ipak upozoriti i na brojne nedostatke koji veličinu ovog pothvata znatno umanjuju.

To su najprije tiskarske pogreške (koje pišemo na dušu prvenstveno tiskari »Slobodna Dalmacija« u Splitu, lošim slagarima i nesavjesnim korektorima): vedrina (str. 20) mj. vedrine; j (25) mj. je; petrarhistički